УДК 378.091.3.014
DOI: 10.15587/2519-4984.2024.304579

ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

О. О. Єсіпова, Є. І. Гончаров

The article examines the concept of professional competence and establishes that this concept does not have an unambiguous definition. In this regard, we decided to consider it as a basic characteristic of a personality. Professional competence consists of a set of knowledge, skills and abilities that allow one to perform professional duties effectively and efficiently. It has been established that the professional competence of future officers implies the availability of a wide range of knowledge, skills and abilities necessary for the effective performance of military tasks and responsible decision-making in any conditions. It includes not only an understanding of military strategy and tactics, but also the ability to lead, manage personnel, make strategic decisions and resolve critical situations. The results of the analysis of the educational process of future officers of higher military educational institutions have shown that there are discrepancies between their training and the real experience they gain in full-scale military conflicts, in particular, in the field of engineering support of the National Guard of Ukraine. These discrepancies can have a significant impact on the life and health of military personnel. An empirical study was conducted to confirm the hypothesis that there are such discrepancies between the training of future officers and their actual experience in the field of engineering support of the National Guard of Ukraine. For this purpose, the methods of observation and survey were used. Based on the results of the empirical study, we can note that the training of officers needs to be adapted to modern realities and challenges. In order to achieve a high level of professional competence of future officers, it is necessary to introduce innovative technologies and teaching methods into the educational process. The issue of professional competence development is extremely relevant, especially in the context of future officers, since the security of our borders and the sovereignty of the state depend on their professional skills
Keywords: *professional competence, future officers, observation method, survey, formation of professional competence*

How to cite:
Yesipova, O., Goncharov, E. (2024). Justification of the need to develop professional competence in future officers. ScienceRise: Pedagogical Education, 2 (59), 46–49. doi: http://doi.org/10.15587/2519-4984.2024.304579

© The Author(s) 2024
This is an open access article under the Creative Commons CC BY license

1. Вступ

Необхідність формування професійної компетентності визначається сучасними викликами та потребами в сфері військової служби. З розвитком технологій, зміною стратегій оборони та геополітичними змінами, вимоги до військових професій значно зростають. Потреба у висококваліфікованих та адаптивних офіцерах, здатних ефективно реагувати на складні ситуації, надає особливого значення формуванню їх професійної компетентності. Дослідження цієї теми допоможе розробити ефективні методи навчання та підготовки майбутніх офіцерів, що відповідатимуть потребам сучасного війська і забезпечать його успішну діяльність у складних умовах сучасного світу.

2. Літературний огляд

Словник іноземних слів пропонує декілька трактувань визначення "компетентний". За латинським походженням (лат. *competens*) – належний, спроможний, competere – вимагати, відповідати, бути здібним), французьким значенням (франц. *competent* – компетентний, наділений правом) та англійським тлумаченням (англ. *competence* – спроможність), компетентний означає знаючий, інформований у певній галузі; що має право на основі своїх знань або повноважень робити чи вирішувати що-небудь[1].

Аналізуючи наукові джерела можна зробити висновок, що у літературі поняття «професійна компетентність» має різноманітні визначення. Одні автори розглядають її як рівень або ступінь сформованості професійних знань, навичок і вмінь у конкретній сфері діяльності, який має якісний і результативний характер [2]. Інші визначають її як сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для виконання професійної діяльності, та підкреслюють активне використання фахівцем різних функцій та відповідальності [3]. Треті розглядають її як інтегративну характеристику особистості, що представляє собою цілісну, системну сукупність якостей, необхідних для успішного виконання діяльності в конкретних областях, і передбачає здатність ефективно вирішувати проблемні ситуації та завдання у всіх сферах життєдіяльності [4] .

У науковій літературі, що присвячена розгляду професійної компетентності військовослужбовців, це поняття трактується як перехід у такий стан, що дозволяє продуктивно та кваліфіковано здійснювати професійну діяльність, виконувати всі професійні обов'язки, досягаючи суттєвих позитивних результатів [5], або як сукупність знань, умінь, навичок, цінностей і особистісних якостей, необхідних для успішного виконання військових обов'язків та ефективного функціонування у військовій сфері [1].

Отже, вивчивши наукову літературу, можна зробити висновок, що поняття «професійна компетентність» не має однозначного тлумачення. Тому будемо розглядати її як базову характеристику особистості, що складається з знань, умінь та навичок, які дозволяють продуктивно та кваліфіковано здійснювати професійну діяльність.

3. Мета і завдання дослідження

Мета – дослідження необхідності формування професійної компетентності у майбутніх офіцерів

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

1) проаналізувати поняття професійна компетентність у педагогічній теорії;

2) дати визначення професійна компетентність майбутніх офіцерів;

3) проаналізувати стандарт вищої освіти та встановити місце професійної компетентності;

4) провести спостереження за навчальною діяльністю майбутніх офіцерів;

5) провести опитування офіцерів щодо задоволення сформованістю професійною компетентністю.

4. Матеріали і методи

Для проведення дослідження використовувалися такі методи:

1. Метод спостереження –для аналізу навчальної діяльності майбутніх офіцерів;

2. Метод опитування – для визначення задоволення сформованістю професійної компетентності у офіцерів.

Дослідження проводилося протягом 2023 року та до березня 2024 року.

В опитуванні приймало участь 45 офіцерів, які в минулому були курсантами Національної академії Національної гвардії України та Київського інституту національної гвардії України, вік респондентів варіювався від 22 до 25 років. Кожен учасник опитування дав інформовану згоду для участі в дослідженні. Опитування проводилося за допомогою спеціально розробленого опитувальника, який розмішувався в Google Forms. Кожному учаснику опитування було дано доступ до інструменту Google Forms.

Результати відповідей за допомогою Google Forms автоматично формувалися у вигляді діаграми.

5. Результати дослідження та їх обговорення

5. 1. Теоретичне дослідження професійної компетентністі майбутніх офіцерів

В сучасному світі, де геополітична обстановка постійно змінюється, а виклики та загрози стають все більш складними, формування професійної компетентності у майбутніх офіцерів стає надзвичайно важливим завданням. Правильно підготовлений офіцер – це не лише гарант успішної військової діяльності, але й запорука національної безпеки та стабільності.

Професійна компетентність майбутніх офіцерів передбачає наявність широкого спектру знань, умінь та навичок, які необхідні для ефективного виконання військових завдань та прийняття відповідальних рішень у будь-яких умовах. Вона включає у себе не лише знання в області військової стратегії та тактики, але і навички лідерства, управління персоналом, прийняття стратегічних рішень та розв’язання критичних ситуацій.

Формування професійної компетентності в майбутніх офіцерів має ряд важливих аспектів. По-перше, це навчання на основі сучасних методів та технологій, які відображають сучасні тенденції у військовій науці та практиці. По-друге, це практичний досвід, який дозволяє майбутнім офіцерам отримати реальне уявлення про те, як діяти у різних ситуаціях. По-третє, це розвиток особистісних якостей, таких як відповідальність, дисципліна, мужність та спроможність приймати важливі рішення під час стресових ситуацій [6].

Формування професійної компетентності у майбутніх офіцерів є завданням складним та многогранним. Воно вимагає від організаторів навчального процесу постійного вдосконалення методів та засобів навчання, а також залучення передового досвіду українських та світових військових установ. Тільки таким чином можна забезпечити формування нового покоління офіцерів, які будуть гідно виконувати свої військові обов’язки та захищати національні інтереси.

Проаналізувавши стандарт вищої освіти майбутніх офіцерів було встановлено, що основний зміст професійної підготовки направлений на формування професійної компетентності у майбутніх офіцерів.

Так наприклад проаналізувавши стандарт вищої освіти за спеціальністю 253 "Військове управління (за видами збройних сил)", стало очевидним, що однією з ключових компетентностей є саме професійна компетентність майбутніх офіцерів, а саме формування у майбутніх офіцерів знань та умінь щодо інженерного забезпечення підрозділу Національної гвардії України. Адже у зоні бойових дій належне фортифікаційне обладнання забезпечує не лише живучість підрозділу, а й маскування розташування, раптовість дій та збереження боєздатності. Розгортання інженерних загороджень та руйнування можуть значно ускладнити дії противника, затримати його просування та створити сприятливі умови для ураження його вогнем. Відсутність електропостачання та водозабезпечення унеможливлює нормальну повсякденну діяльність.

Результати аналізу навчального процесу майбутніх офіцерів вищих військових навчальних закладів показали розбіжності між навчальною підготовкою та реальним досвідом, набутим у умовах повномасштабної війни, щодо інженерного забезпечення підрозділів Національної гвардії України. Ці розбіжності можуть суттєво вплинути на збереження життя та здоров'я військовослужбовців.

5. 2. Емпіричне дослідження професійної компетентності курсантів та офіцерів

Для підтвердження гіпотези про розбіжності між навчальною підготовкою майбутніх офіцерів та дійсним досвідом у сфері інженерного забезпечення підрозділів Національної гвардії України було проведено емпіричне дослідження, використовуючи методи спостереження та опитування.

Метод спостереження є організованим дослідженням педагогічного процесу у природних умовах і є найпоширенішим методом вивчення проблем навчання. Суть його полягає в умисному, систематичному та цілеспрямованому сприйнятті психолого-педагогічних явищ. Метод спостереження має цілеспрямований характер і підпорядковується меті дослідження [7].

Під час спостереження за навчальною діяльністю майбутніх офіцерів виявлено, що практична складова формування професійної компетентності майбутніх офіцерів відстає від вимог сьогодення. Це можливо пов'язано з повільним впровадженням інноваційних методів навчання в навчально-виховний процес вищого військового навчального закладу, які могли б забезпечити швидке й ефективне опанування професійних компетентностей.

Метод опитування - це збір первинної інформації шляхом безпосередньої (бесіда, інтерв'ю) або опосередкованої (анкета) взаємодії дослідника з опитуваними (респондентами) [8]. Широке використання методів опитування пояснюється тим, що інформація, отримана від респондентів, набагато багатша і докладніша, ніж та, яку можна отримати з використанням інших методів. Інформація, отримана шляхом опитування, легко піддається обробці, а її отримання є порівняно оперативним і економічно вигідним.

Серед офіцерів було проведено опитування. Метою опитування було визначити задоволення сформованістю професійної компетентності.

Офіцерам запропонували відповісти на питання: "Чи задоволені ви сформованою професійною компетентністю під час навчання у вищому військовому навчальному закладі чи дала вона можливість впевнено займатися професійною діяльністю?" Результати відповідей респондентів відображено на рис. 1.

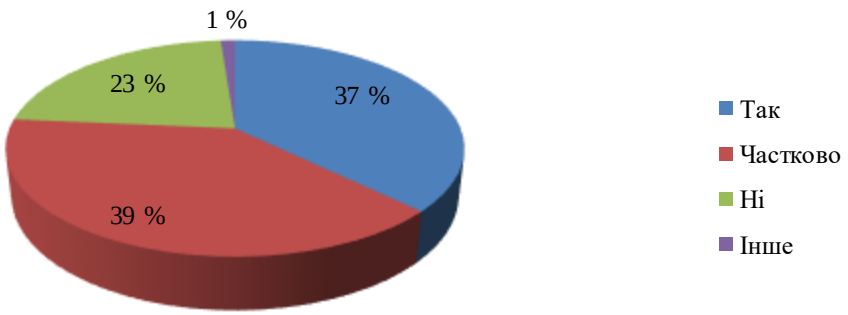

Рис. 1. Результати відповідей офіцерів

Опрацювання результатів опитування показало, що 39 % військовослужбовців задоволені сформованою професійною компетентністю, 39 % опитаних відчувають часткове задоволення, а 23 % респондентів зовсім не задоволені. Проведене опитування показало, що більшість випускників виявили часткове задоволення формуванням професійної компетентності. Такі результати говорять про те, що недостатня сформованість професійної компетентності може вплинути на результати професійної діяльності.

За результатами емпіричного дослідження можемо зазначити, що підготовка офіцерів потребує перетворень у відповідності до сучасних реалій та викликів. Для досягнення формування високого рівня професійної компетентності майбутніх офіцерів необхідно впроваджувати в навчальний процес інноваційні технології та методи навчання [9, 10]. Ці нововведення сприятимуть активізації навчального процесу та збудять інтерес військовослужбовців у подальшому розвитку їх професійної компетентності на більш високому рівні.

Обмеження досліджень полягають у тому, що зайнятість офіцерів у військових операціях не дала змогу провести дослідження на більшій кількості респондентів.

Перспективи дослідження полягають в розроблені та перевірці педагогічних умов формування професійної компетентності у майбутніх офіцерів.

6. Висновки

1) Проаналізовано поняття професійна компетентність у педагогічній теорії, встановлено, що воно не має однозначного тлумачення. В дослідженні це поняття визначаємо, як базову характеристику особистості, що складається з знань, умінь та навичок, які дозволяють продуктивно та кваліфіковано здійснювати професійну діяльність.

2) Визначено поняття професійна компетентність майбутніх офіцерів, як компетентність, яка включає у себе не лише знання в області військової стратегії та тактики, але і навички лідерства, управління персоналом, прийняття стратегічних рішень та розв'язання критичних ситуацій.

3) Після аналізу стандарту вищої освіти майбутніх офіцерів було виявлено, що основна мета професійної підготовки спрямована на формування їхньої професійної компетентності.

4) Під час спостереження за навчальною діяльністю майбутніх офіцерів було встановлено, що

практична складова формування їхньої професійної компетентності не відповідає сучасним вимогам.

5) Результати проведеного опитування свідчать, що більшість випускників виявили часткове задоволення формуванням професійної компетентності. Ці дані свідчать про те, що недостатня сформованість професійної компетентності може вплинути на результати професійної діяльності.

Отже, для подальшого дослідження ключовим стає впровадження в навчальний процес нового професійного досвіду набутого під час повномасштабного вторгнення та формування професійної компетентності з використанням нових засобів та технологій навчання.

Конфлікт інтересів

Автори декларують, що не мають конфлікту інтересів стосовно даного дослідження, в тому числі фінансового, особистісного характеру, авторства чи іншого характеру, що міг би вплинути на дослідження та його результати, представлені в даній статті.

Фінансування

Дослідження проводилось без фінансової підтримки. Доступність даних. Рукопис не має пов'язаних даних.

Доступність даних

Рукопис не має пов'язаних даних

Використання засобів штучного інтелекту

Автори підтверджують, що не використовували технології штучного інтелекту при створенні представленої роботи.

Література

1. Словник іншомовних слів (2000). Київ: Наукова думка, 680.

2. Зікій, Г. С. (2017). Формування фахової компетентності педагогів професійного навчання. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 13: Проблеми трудової та професійної підготовки, 9, 27–32. Available at: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19623/Zikiy.pdf?sequence=1&isAllowed=y Last accessed: 25.03.2024

3. Головань, М. С. (2008). Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України, 3, 23–30.

4. Чупахін, С. А. (2014). Проблеми формування професійної компетентності майбутніх інженерів-зв'язківців. Молодь і ринок, 9 (116), 83–88.

5. Богданюк, О. Д. (2013). Професійна компетентність майбутніх офіцерів прикордонників – основа якісної підготовки до службової діяльності. Науковий вісник УжНУ Педагогіка. Соціальна робота, 29, 27–29. Available at: http://surl.li/hyfqg Last accessed: 25.03.2024

6. Єсіпова, О., Семенов, М., Ніконенко, А. (2024). Актуальність формування професійної компетентності у майбутніх офіцерів. Національна безпека України в умовах воєнного стану. Одеса, 553–555.

7. Волкова, Н. П. (2009). Педагогіка. Київ: «Академвидав», 616.

8. Walters, M. (1992). A Guide to Supervisory Training, London, Hotel and Catering Industry Training Board. Available at: http://www.re-skill.org.uk/relskill/profcomp.htm Last accessed: 22.04.2024

9. Moore, D. R., Cheng, M., Dainty, A. R. J. (2002). Competence, competency and competencies: performance assessment in organisations. Work Study, 51 (6), 314–319. https://doi.org/10.1108/00438020210441876

10. Holmes, L. (1992). Understanding Professional Competence: Beyond the Limits of Functional Analysis. Available at: http://www.re-skill.org.uk/relskill/profcomp.htm Last accessed: 22.04.2024

Received date 19.03.2024
Accepted date 02.05.2024
Published date 31.05.2024

Єсіпова Ольга Олександрівна*, кандидат педагогічних наук, науково-організаційний відділ, Національна академія Національної гвардії України, майдан Захисників України, 3, м. Харків, Україна, 61001
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-7068-0545

Гончаров Євген Іванович, старший викладач, кафедри тактики, Національна академія Національної гвардії України, майдан Захисників України, 3, м. Харків, Україна, 61001
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0488-6868

***Corresponding author:** Olha Yesipova, e-mail: olyaesipova88@gmail.com*